

יד ושם

המשרד לאזרחים ותיקים

"לדורות" סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל

שאלון לרישום קורות ניצולי השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים מפורסם באתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם משפחה: קידר	שם פרטי: חדווה אירן
-------------------	------------------------

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה במידה והשאלה אינה נוגעת אלייך, אין צורך לענות עליה

שם משפחה איתו נולדתי: פרקש	בלועזית Farkas
שם פרטי איתו נולדתי: אירן	בלועזית Iran
שנת לידה: 1.4.1933	מין: נקבה
עיר לידה: בוקרשט	בלועזית Bucharest
שם פרטי ושם משפחה של האב: אדולף קידר	שם פרטי ושם נעורים של האם: פירושקה (פנינה) פישר
מקום מגורים קבוע לפני המלחמה: בודפשט	בלועזית Bucharest
השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה:	מקצוע לפני המלחמה: חבר בארגון או בתנועה: "השומר הצעיר"
מקומות מגורים בתקופת המלחמה: רח' אליבט בבודפשט בהונגריה, בגטו ברח' קלאזר בבודפשט בהונגריה	בלועזית
במידה והיית בגטו, ציין את שמו ברוסיה, מחנה שמירה ועבודה באזור אומסק בסיביר	בלועזית
במידה והיית במחנה עבודה או מחנה ריכוז, ציין את שמו	בלועזית
המקום בו נודע לך כי הנך אדם חופשי: בגטו ברחוב קלאזר	תאריך השחרור: 1945
במידה והיית במחנה עקורים ציין את שמו: בגרמניה ברח' סְטְרִיט, ובווינה באוסטריה	ציין מקום אליו חזרת לאחר השחרור הבית שלנו היה הרוס מהפצצות אז עברתי לקייטנה כביכול, עיירה בהונגריה: Bekescsaba.
מקומות בהם היית בדרך לארץ ישראל: עלייה בלתי לגאלית, שנתיים היינו בדרך. מהונגריה ← אוסטריה ← גרמניה ← צרפת ← נמל חיפה ← צרפת ← גרמניה ← צרפת ← ארץ ישראל.	שנת עליה: (ניסיון ב 1947 באוניית אקסודוס) 1948

אנא ספרי/ על קורותיך לפני המלחמה

(ציוני דרך: הבית בו גדלת, בית הספר, חברי ילדותך; במה עסקו הוריך, המשפחה המורחבת, חגים ומאכלים)

נא לכתוב בגוף ראשון

שמי קידר חדווה ונולדתי בשנת 1933 בבוקרשט שבהונגריה, אימי הייתה עקרת בית ולאבי הייתה מרפדייה שעשה בה ספות. באותה התקופה לא נהגו להביא ילדים לעולם כי ידעו שהמצב לא אידיאלי לילדים ולכן הייתי בת יחידה, גדלתי בחברת מבוגרים, לכל מקום הלכתי עם אבי ואימי ולכן אישיותי הייתה מאוד בוגרת. המבוגרים שהיו חברים של הורי לא הביאו ילדים לעולם. בבית המצב הכלכלי היה קשה בשל המעבר מרומניה להונגריה, הורי עברו כדי להיות בגבול עם משפחתם מטרסילונה (שהייתה תחת השלטון ההונגרי) ולמרות המצב הקשה בבית הם השתדלו לתת לי הכול ומאוד אהבו אותי, הלכתי לבית-ספר יהודי בהונגריה עד גיל 13, למדתי מילים בעברית כמו: "תקרה", "רצפה", קצת היסטוריה מהתנ"ך בהונגרית וכל יתר המקצועות כמו כל בית-ספר אחר.

נא ספרי/ על קורותיך בזמן המלחמה

(גירוש, גטאות, מחנות וצעדות מוות, במסתור או בזהות בדויה ושם בדוי, פעילות ותפקידים במחתרת, השתתפות בבריחה או בהתנגדות, האנשים שהיו בסביבתך בגטו או במסתור, במי נעזרת או אולי למי עזרת):

ההונגרים דרשו כל היהודים יתרכזו במבנה רק של יהודים ורק בשעות מסוימות היה מותר לצאת מהבית, דוד שלי ואשתו גרו בבניין שהפך למבנה רק של יהודים אז הצטרפנו לדירתם וגרנו איתם בשותפות, אני זוכרת שרקדנית שגרה בבניין הזה לימדה אותי (הייתי אז בת 11) וילד בן 13 ריקוד דואט שנקרא: "לקונגה" והופענו בפני דיירי הבניין כשילד אחר ניגן בפסנתר (אני עד היום יודעת לרקוד את הריקוד הזה, באוניית אקסודוס העמדתי את כל הבנות בשורה ולימדתי אותן את הריקוד). אח"כ הורי שילמנו לשגרירות השוויצרית כדי לקבל מסמך שיאפשר לנו לעבור לבית מוגן (כביכול) של השגרירות השוויצרית, אימי חשבה שזה מקום יותר בטוח ומוגן עבורנו אבל בפועל שום דבר לא עזר ושום מסמך לא כוּבד. את אבא לקחו לבית חרושת בגבול הונגריה ואימי שלחה את המסמך שהיה בידינו מהשגרירות אך זה לא עזר ומאז לא שמענו ממנו. היו חבר'ה צעירים שרצו להציל כמה שיותר יהודים אז הם זייפו את המסמך הזה ונוצרה כמות רבה של מסמכים מה שגרם לחשד. אימי הבינה שגם הבית המוגן בשגרירות השוויצרית אינו בטוח, היא לקחה אותי ועוד ילדה בגילי מהבניין, הורידה לנו את הטלויזיה הצהוב והסבירה לנו איך ללכת עד הצלב האדום במחשבה שנהיה שם מוגנות, הלכתי עם הילדה והדבר שאני הכי זוכרת הוא **הפחד**, הדרך הייתה ארוכה וחשבתית שכל גרמני שעובר לידי מבחין בכך שאני יהודיה. באפיסת כוחות הגענו לצלב האדום, דפקנו בשער ומישהו יצא אלינו וביקשנו להיכנס כי אנחנו פוחדות מהגרמנים, נתקלנו בסירוב כי המקום מלא. אני והילדה שאיתי פרצנו בכבי, עד אשר רחמיו של האיש נכלמו עלינו והוא הכניס אותנו. היו שם הרבה ילדים בתנאים קשים, וישנו על הרצפה הקרה, בגיל 11 קיבלתי מחזור וזה היה איום, הייתי מאוד מפונקת, כשהגעתי לצלב האדום הצטרכתי לכבס בעצמי את התחתונים שלי ועשיתי זאת בכבי. גם בבית המוגן של הצלב האדום לא היינו מוגנות ואחרי זמן מועט הגיעו השוטרים ההונגריים, משתפי פעולה עם הנאצים ולקחו אותי לגטו, בדרך חששתי שמא יזרקו אותי לנהר הדנובה ועברו בראשי מחשבות להימלט אך לא היה לי לאן ללכת, איזה נוצרי היה לוקח אותי תחת חסותו ומסתכן למעני? לבסוף הגענו לגטו, כמה יהודים ניהלו את המקום וחילקו מרק ירקות יבש ומגעיל, קיווייתי לפגוש שם את אימי וביקשתי מכל עובר ושב שאם ירא את אימי שיגידו לה שאני פה. יום אחד אימי הגיעה לקחת אוכל וראיתי אותה! הייתי מאושרת, אימי סיפרה לי שפי התעקם מרוב שבכיתי ומאותו רגע לא נפרדתי מאימי מאחיה ואשתו. בגטו לא היה כלום, לא אוכל ולא בגדים, יום אחד הבחנו בסוס מת על הרצפה ברחוב ודודי אץ הביתה להביא סכין, חתך חתיכה מהסוס ואימי הכינה קציצות ומרק סוס, היא הייתה בשלנית נהדרת, מכלום היא ידעה להכין משהו. עד היום אני זוכרת את הטעם המתקתק, כמו אוכל סיני שמודרני היום.

אנא ספרי/ על קורותיך מתום המלחמה ועד עלייתך לארץ

(השחרור וחזרתך הביתה, חייך אחרי המלחמה, העפלה/ עליה):

רגע השחרור לו ייחלנו הגיע, הרוסים שכה ציפינו להם שיחררו אותנו, היו כאלה שנישקו להם את הרגליים אך האכזבה הייתה ענקית. לרוסים היה שיגעון לשעונים, כל מי שבבעלותו שעון הם חטפו לו אותו, פעם אחת רוסי דרש מדודי את שעונו ודודי הסביר שהוא הגיע מהגטו ואין לו כלום מלבד השעון, הכול כבר לקחו ובתגובה קיבל מכה עם הרובה על הראש, מכה עוצמתית שגרמה לו לשבר בגולגולת. הרוסים נהגו לאנוס בחורות בלי סוף, כל פעם שהתדפקו בדלת, אימי רצה לשירותים להסתתר וחבשה מטפלת על ראשה כדי שתראה זקנה, בגלל התנהגות הרוסים, איש לא העז לצאת בערבים לרחוב. יום אחד היה מותר

למשך 24 שעות, לחטוף מהויתרונות בחנויות מה שרוצים, עד שהגענו נשארו רק קליפות תפוז מסוכרת ובד עם רקע אדום ופרחים לבנים, זה היה משעשע כי לכולם הייתה את אותה השמלה עם אותו הבד. אימא קראה שישנה קייטנה בעיירה ושם היא חשבה שאני אוכל כמו שצריך ואשמין קצת לכן החליטה לשלוח אותי לשם. בפועל התברר זה "קן" של השומר הצעיר, שם עשו לי שטיפת מוח על ארץ ישראל אבל בסך הכול היה לי מאוד נחמד שם למרות שמה שניתן לאכול שם היה מרק חמיצה שהיה טעים. הבנים בתנועה בכוונה דיברו על דברים מגעילים כדי שנפסיק לאכול והם ייקחו לנו את המרק וימשיכו לאכול אותו, חצי יום למדנו וחצי יום עבדנו, רקדנו ריקודי עם ועבדנו בגן הירק. היה הונגרי אחד שקטפנו ממנו אפונה טרייה, יותר אכלנו משקטפנו כי היא הייתה מאוד טעימה. אימי נשארה בבית, תפרה לצבא כריות וביקרנו זו את זאת בסופי שבוע באמצעות רכבות, ביחד עם תנועת השומר הצעיר עברנו את הגבול בצורה לא חוקית מהונגריה לאוסטריה שם היינו בווינה וגרה בבית חולים יהודי לשעבר ואחרי זמן מה חצינו את הגבול לגרמניה ובה שהינו זמן ד"י ממושך וגרנו בבית החלמה לשעבר לחולי שחפת, בישלנו לבד את הכול, למדנו על ארץ ישראל היפה, שיחקנו אחה"צ משחקי חברה. לאחר מכן עברנו את הגבול לצרפת, שם גרנו באוהלים עד היום המיוחל בו הודיעו לנו שהגיע היום ומפליגים לארץ ישראל, עלינו על אוניית "אקסודוס" אשר הייתה מיועדת ל-350 נוסעים אך בפועל הכילה 3,500 אנשים. הקיבה שלי הייתה קרועה מרוב שהקאתי, היה באונייה מאוד חנוק ומאוד מסריח ומאז אני לא מסוגלת לעלות על אוניות. הגענו לנמל חיפה היפה עם האורות אך בצער רב היינו צריכים לעלות על שלוש אוניות בריטיות, אשר ליוו אותנו משני הצדדים כבר בתחילת ההפלגה, האונייה הרבה זמן הייתה בים הפתוח מבלי שנדע לאן פנינו מועדות, זו הייתה אוניית "בית סוהר", עם גדר תיל מסביב אבל לפחות היה בה אוכל טעים. עד שהגענו לפורדבוק בצרפת, עלתה משלחת של צרפתים (ושני חברי הגנה שהתחזו לחברי המשלחת הצרפתית) אשר עודדו את הצרפתים מוכנה לקלוט אותנו כנתינים ולהעניק לנו מעמד תושבי קבע אך אנו ציונים, סירבנו ושרנו את התקווה, רצינו לעלות רק לארץ ישראל ולא וויתרנו, אחד עלה והניף בד כחול לבן ובמשך מספר ימים עשינו שביתת רעב אז זה לא עזר. בסופו של דבר העבירו אותנו לגרמניה, בשתי האוניות האחרות סרבו לרדת ונאלצו להוריד אותם בכוח אך אנחנו ירדנו מהאונייה כמו ילדים כי שני החבר'ה מההגנה שעלו לאונייה בסתר, לימדו אותנו עברית והייתה להם מטרה, הם הטמינו פצצה באונייה, הבריטים אומנם הבחינו שמהו חשוד ומצאו את הפצצות אבל אני הערצתי את שני הבחורים האלו, בפעם השנייה הצלחתי לעלות לארץ-ישראל בעלייה חצי לגאלית עם אונייה צרפתית "פרובידנס" בהיותי בת 15.

נא ספרי על חיך בארץ

(תחושותיך בעת עלייתך ארצה, פעילותך הציבורית או התרבותית, המשפחה שהקמת, המסר שברצונך להעביר לדורות הבאים):

בהגתי ארצה, הייתי בכרמל כמה ימים ואז רכב משוריין העביר אותנו למעברה ברעננה שבדרך התקופה אותנו הערבים, ברעננה ישנו באוהלים ולילה אחד התעוררתי באמצע הלילה והבחנתי מרחוק בשתי עיניים מבריקות, גדולות מתקרבות לעברי, "מי זה היה לגמרי על ידי?! תן!" קמתי מהר וברחתי כל עוד נפשי בי. יום אחד הגיע אחד החברים מקיבוץ עברון לקחת אותנו לקיבוץ, היינו חבר'ה רבים מהשומר הצעיר, שרצו לעבור יחד, דרך הים הגענו לעברון, על רפסודה (אסדה) עד שהגענו לעברון היינו צריכים לשכב כדי שלא נבלוט ודרך נהרייה הגענו לעברון, כשבסביבה, בעכו ישבו הערבים. בקיבוץ מיזגו בין ההונגרים והפולנים אבל לא הייתה כימיה בינינו כי הפולנים סבלו הרבה יותר מאיתנו, הקומונה שהקמנו לפני העלייה לארץ הייתה הרבה יותר שלמה והרמונית והתאכזבנו מכך מאוד. ברגע שאימא שלי הגיעה לארץ היה זה כרטיס היציאה שלי מהקיבוץ, היה לי לאן ללכת, אימי עלתה בעלייה ב' דרך קפריסין באופן לא חוקי, הופתעת לגלות שאימי התחתנה בדרך ומאחר ומוישה (ארנסט) לא היה אבי, מצאתי בו הרבה פגמים (גם הייתי בגיל הטיפש-עשרה). גרנו יחד בבית שהיה רכוש נטוש של ערבים, ליד הרכבת בחיפה, ארבע משפחות בדירה אחת והסתדרנו איתם נהדר, במיוחד עם המשפחה של החרשים- אילמים, היה לנו רדיו אחד בדירה, רקדנו ריקודים סלוניים ועשינו חיים למרות שלא היה לנו כלום, בהמשך עברנו לגור בהדר עם אחיה של אימי ואשתו. התגייסתי לנח"ל ובהמשך עברתי לחיל הים בבת גלים בזכות אריק שרון (אימא שלי ובעלה טיפלו בקפריסין באשתו ובאחותה) שירתי כפקידה ראשית במזכירות ושם הכרתי את בעלי לימים, טיבי. הוא עבד כמהנדס ראשי במכאניקה עדינה הודות למקצועו בצורף זהב. אחרי שהשתחררתי, עבר טיבי ליד הקולנוע ושמע אותי ואת חברתי בינינו הונגרית ומיד ניגש אליי ורצה להכיר אותי, את אשתו ("הכשרה") לעתיד. התחתנו כשהייתי בת 22, נולדו לנו שלושה ילדים בריאים: רפאל, גבריאלה ושרילי, לבעתי היה בית מלאכה לזהב ולי הייתה מספרה בשם: "לילך" בקרית ביאליק ברחוב דפנה, עבדתי בה במשך 38 שנים עד לפני שנתיים. כשבעלי היה בן 49 הוא קיבל אירוע מוחי ובמשך 6 שנים לא דיבר, חצי פלג גופו התחתון היה משותק והוא לא שלט על סוגריו ובגיל 49 התאלמנתי לצערי. רפאל בני, מתגורר בקריית חיים, עובד באינטל, נשוי לשרה ואבא לעידו ושירז, גבריאלה ביתי גרה בזיכרון יעקב, גרושה ועוסקת בריפוי אלטרנטיבי ושרילי ביתי מתגוררת בגן-נר, גרפיקאית במקצועה, נשואה לרון ולהם שלושה ילדים: אדווה, ענבר ומעיין. אני סבתא גאה לחמישה נכדים, עצמאית, אוהבת לקרוא, לפתוח תשבצים והולכת לחוג קאברט הספרותי.

ראיון: אורטל צפיר

קריית מוצקין, ינואר 2013